

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПРАВОСУДДЯ

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Електронний методичний посібник
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 Право

ОДЕСА
2023

УДК 341.23:339.924(072)
П685

Укладач:

М. О. Саракуца, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права та правосуддя економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Є. Д. Стрельцова, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

А. В. Левенець, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права та правосуддя економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою
економіко-правового факультету ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.*

П685 **Правові** основи європейської інтеграції України [Електронний ресурс] : електронний методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право / уклад.: О. М. Саракуца. – Одеса, 2023. – 45 с. – 0,8 МБ.

Методичний посібник складений на основі робочої програми навчальної дисципліни «Правові основи європейської інтеграції України» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право. Методичний посібник містить загальну структуру курсу, методичні рекомендації для підготовки до практичних занять, теми письмових доповідей та список рекомендованої літератури до вивчення тем, а також методичні рекомендації до виконання доповідей та тестові завдання для самоперевірки знань здобувачів.

УДК 341ЄС(072)

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
Зміст навчальної дисципліни	6
Плани практичних занять та методичні рекомендації до вивчення питань теми	9
Методичні рекомендації до написання доповіді	29
Тестові завдання для самоперевірки знань здобувачів	31
Критерії оцінювання та розподіл балів.....	34
Питання до заліку	37
Список рекомендованих джерел	38

ВСТУП

Європейський вибір відкриває нові перспективи для економічного розвитку, соціального й інтелектуального прогресу, зміцнення позицій держави в міжнародній системі координат. Саме тому європейська інтеграція з Європейським союзом є ключовим зовнішньополітичним пріоритетом для України.

Основною *метою курсу* є формування у здобувачів системи науково-теоретичних знань у сфері європейської інтеграції України та напрямів її співробітництва з Європейським Союзом. Після вивчення навчальної дисципліни здобувачі отримають загальні уявлення та розуміння історичних та концептуальних засад європейської інтеграції, еволюції та основних складових елементів, а також механізмів євроінтеграційної політики України.

Вивчення навчальної дисципліни «Основи права Європейського Союзу» спрямовано на досягнення наступних *завдань*:

- ознайомлення здобувачів з історичними та концептуальними засадами європейської інтеграції;
- висвітлення основних етапів євроінтеграційної політики України;
- дослідження особливостей участі України у програмах «Східного партнерства» та «Європейської політики Сусідства»;
- правовий аналіз Угоди про Асоціацію України та ЄС, поточний стан її виконання та пріоритети з її імплементації;
- з'ясування здобувачами нормативно-правової бази та інституційного механізму інтеграції України до ЄС;
- розуміння основних критеріїв членства у ЄС та *aquis communautaire* як «правового доробку» ЄС, до якого повинні приєднатися нові члени;
- розгляд гармонізації та адаптації законодавства України як інструменту її правової інтеграції до Європейського Союзу;
- дослідження основних напрямків співробітництва України та ЄС у сфері політичної асоціації;
- висвітлення структурних елементів співробітництва України та ЄС у

сфері економічної інтеграції;

- ознайомлення здобувачів з сучасним станом та перспективами української євроінтеграції.

Для досягнення вказаної мети передбачається проведення лекцій, практичних занять та виконання самостійних завдань. Важливою формою засвоєння матеріалу є проведення практичних занять, на яких, поряд з опитуванням здобувачів, проводяться обговорення дискусійних питань, доповіді, тестування, експрес-опитування та інші форми контролю. Самостійна підготовка передбачає написання рефератів, доповідей та повідомлень, аналіз нормативних актів і літературних джерел, огляд бібліографії. Здобувач повинен пам'ятати, що самостійна та індивідуальна робота є однією з важливіших форм навчального процесу при підготовці юристів-правознавців. Вона створює можливість глибшого опанування основних теоретичних положень, понять та категорій, що становлять основний зміст навчальної дисципліни, а також дозволяє здобувачам самостійно поглиблювати і відпрацьовувати володіння основними методами наукового дослідження.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

знати: фундаментальні поняття і категорії європейського права; основні етапи формування євроінтеграційної політики України; нормативну базу відносин між Україною та ЄС; сутність програми «Східне партнерство» та її вплив євроінтеграційні процеси в Україні; сутність Угоди про Асоціацію України та ЄС та сучасний стан її виконання; поняття та механізми гармонізації та адаптації українського законодавства до європейських стандартів; засади правового регулювання відносин ЄС та України; основні напрямки співробітництва України та ЄС відповідно до Угоди про Асоціацію.

вміти: орієнтуватися в структурі нормативних актів ЄС та України, аналізувати джерела права ЄС, включаючи рішення Суду ЄС та міжнародні договори Європейського Союзу; аналізувати вплив *aquis communautaire* на національне законодавство України; тлумачити та застосовувати норми національного законодавства, з урахуванням права ЄС.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРИЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.

Тема 1. Історичні та концептуальні засади європейської інтеграції

Поняття європейської інтеграції. Європейський Союз сьогодні: поняття, склад, територія, офіційні мови та символи. Основні концепції європейської інтеграції. Правова природа та правова система Європейського Союзу. Основні етапи поглиблення та розширення європейської інтеграції. Право ЄС та національне право. Інституційна структура Європейського Союзу. Етапи та процедури вступу країн до ЄС.

Тема 2. Еволюція євроінтеграційної політики України

Основні етапи еволюції співробітництва України та ЄС. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС: правова сутність. Спільна Стратегія ЄС щодо України. Створення і діяльність Національної ради з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Європейська політика сусідства (ЄПС). План дій Україна – ЄС: основні положення. Порядок денний Асоціації Україна – ЄС. Основні програми співробітництва між Україною та ЄС, їх реалізація, основні досягнення і проблеми. Саміти «Україна–ЄС».

Тема 3. Співробітництво України та ЄС в рамках ініціативи «Східне партнерство»

Виникнення і розробка ініціативи Східного партнерства. Країни-члени, умови та основні цілі програми. Основні напрямки співробітництва України та ЄС в рамках Східного партнерства. Безвізовий режим між Україною та ЄС – етапи та умови досягнення. Проблеми та перспективи правового регулювання Східного Партнерства у сучасний період.

Тема 4. Угода про Асоціацію України та ЄС (УА): етапи створення та

підписання, правова сутність.

Угоди про Асоціацію в правовій системі ЄС. Передумови та основні етапи розробки Угоди про Асоціацію. Переговорний процес та зрив підписання угоди. Підписання політичної та економічної частини угоди. Ратифікація та набуття чинності угоди. Структура та правова сутність УА. Порядок її реалізації.

Тема 5. Нормативно-правова база та інституційний механізм інтеграції України до ЄС

Конституціоналізація курсу України на отримання повноправного членства в ЄС. Нормативно-правові акти, що регулюють питання європейської інтеграції України. Загальна характеристика інституційного механізму співробітництва України та ЄС. Склад та повноваження спільних органів, передбачених Угодою про Асоціацію. Органи державної влади України, що забезпечують співробітництво з ЄС.

Тема 6. Гармонізація та адаптація законодавства України як інструменти її правової інтеграції до Європейського Союзу

Поняття та сутність адаптації та гармонізації законодавства України до європейських стандартів. Нормативно-правове забезпечення адаптації законодавства України. Імплементация “*aquis communautaire*” ЄС у правову систему України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНІ НАПРЯМКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.

Тема 7. Співробітництво України та ЄС у сфері політичної асоціації.

Діалог з питань внутрішніх реформ. Діалог з питань зовнішньої політики та політики безпеки. Співпраця з питань юстиції, свободи та безпеки.

Тема 8. Співробітництво України та ЄС у сфері економічної інтеграції,

торгівлі та фінансах

Торгівля та суміжні питання. Економічне та секторальне співробітництво.
Фінансове співробітництво.

Тема 9. Сучасний стан та перспективи української євроінтеграції.

Євроінтеграція України в умовах російської агресії: реакція ЄС та отримання статусу кандидата. Деякі аспекти кандидатського статусу. Стан виконання рекомендацій Єврокомісії. Політика Європейського Союзу щодо підтримки України в умовах війни. Процес імплементації Угоди про асоціацію Україна - ЄС. Сучасні виклики і перспективи євроінтеграційного курсу України.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ІСТОРИЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.

Практичне заняття 1

Тема: Історичні та концептуальні засади європейської інтеграції

Розгляд теоретичних питань.

1. Поняття європейської інтеграції. Основні концепції європейської інтеграції.
2. Європейський Союз сьогодні: поняття, склад, територія, офіційні мови та символи.
3. Правова природа та правова система Європейського Союзу.
4. Основні етапи поглиблення та розширення європейської інтеграції.
5. Право ЄС та національне право.
6. Інституційна структура Європейського Союзу.
7. Етапи та процедури вступу країн до ЄС.

Тема доповіді:

1. Європейський Союз як державне утворення.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При вивченні даної теми здобувач має звернути увагу на визначення поняття європейської інтеграції, простежити її етапи у двадцятому сторіччі.

ЄС є унікальним міжнародним утворенням, оскільки поєднує в собі ознаки міжнародної організації та держави, хоча формально не є ані тим, ані іншим. Тому необхідно дати визначення Європейському Союзові, проаналізувати теорії його виникнення (федералістські, міжнародні та автономні). Дуже важливим є визначення структури сучасного Європейського Союзу,

територіальної сфери його діяльності, висвітлення особливостей цього об'єднання як феномену державотворення.

При вивченні даної теми здобувачу необхідно також проаналізувати комплексну юридичну природу права Європейського Союзу, яке об'єднує в собі ознаки, притаманні як міжнародному, так і внутрішньодержавному праву, містить норми різних галузей та правових інститутів.

Слід також розглянути поняття «Шенгенських угод», «зони євро», вказати держави, які не входять в дані об'єднання або входять з обмеженнями.

Для розуміння еволюції європейської інтеграції здобувач повинен розглянути основні етапи розширення європейських товариств.

В рамках інституційної структури ЄС здобувачу потрібно розглянути статус та повноваження таких основних інститутів як Європейська Рада, Рада ЄС, Європейська Комісія, Європейський Парламент та Рахункова Палата, а також проаналізувати основні механізми прийняття рішень в процесі діяльності Євросоюзу.

Необхідно також проаналізувати поняття та умови членства в Європейському Союзі (Копенгагенські критерії), а також дослідити порядок та правові наслідки виходу з ЄС.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Законодавство Європейського Союзу:

1. Consolidated version of the Treaty on the European Union. *Blackstone's EU Treaties and legislation*/ N.Foster (ed.). Oxford: Oxford University Press, 2014. pp.1-20.
2. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union *Blackstone's EU Treaties and legislation*/ N.Foster (ed.). Oxford: Oxford University Press, 2014. pp.21-112
3. European Council. Copenhagen Criteria/ European Council. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-93-3_en.htm?locale=en

4. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007. *Official Journal of the European Union*. C 306, Volume 50, 17 December 2007.

Основна література:

5. Європейське право. Право Європейського союзу. У 4-х книгах./ Муравйов В.І., Шпакович О.М., Святун О.В., Лисенко О.М. ІН ЮРЕ. 2015.

6. Європейська інтеграція: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / за заг. ред. проф. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 464 с.

7. Європейська інтеграція: навчальний посібник / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.

8. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали /за заг. ред. М. В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.

9. Право Європейського Союзу: основи теорії: підручник /за заг. ред. І.В.Яковюка. Харків: Право, 2019. 360 с.

10. Право Європейського Союзу: підручн. / за ред. Р. А. Петрова. 7-е вид. Київ: Істина, 2017. 384 с.

11. Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС: навч. посіб. /Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, Н.М. Рудік. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.

Практичне заняття 2

Тема: Еволюція євроінтеграційної політики України

Розгляд теоретичних питань.

1. Основні етапи еволюції співробітництва України та ЄС.
2. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС: правова сутність. Спільна Стратегія ЄС щодо України.
3. Європейська політика сусідства (ЄПС).
4. План дій Україна – ЄС: основні положення. Порядок денний Асоціації Україна – ЄС.

5. Основні програми співробітництва між Україною та ЄС.

Тема доповіді:

1. Вплив правлячих політичних партій України на її євроінтеграційний вектор розвитку.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Питання європейської інтеграції історично було провідним напрямком української зовнішньої політики. Тому здобувачу дуже важливо простежити основні етапи стосунків нашої держави та ЄС, а також ознайомитися з реальними механізмами цього співробітництва.

Здобувачу необхідно провести правовий аналіз Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, а також Спільної Стратегії ЄС щодо України як базових договорів, які стали основою для регулювання відносин ЄС та України впродовж багатьох років. Треба розглянути механізми Європейської політики сусідства та Східного партнерства, які стали додатковою силою подальшого розвитку співробітництва після розширення ЄС.

Окремо потрібно опанувати усі програми співробітництва між Україною та ЄС, що було створено за попередні роки.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Законодавство України та Європейського Союзу:

1. Лабораторія законодавчих ініціатив. План дій Україна – Європейський Союз та його законодавча імплементація. URL: <https://parlament.org.ua/2005/03/15/plan-dij-ukrayina-yevropejskij-soyuz-ta/>.

2. Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. 23 листопада 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990#Text

3. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Міжнародний документ від 14.06.1994.

Основна література:

4. Європейський проект та Україна: монографія / А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова [та ін.]. К.: НІСД, 2012. 192 с.
5. Мальська М. П. Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції: підручник. Київ: Центр учб. л-ри. 2019. 320 с.

Додаткова література:

6. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Х. : Оберіг, 2016. Вип 1. 76 с.
7. Лісабонський Договір: аналіз впливу на відносини між ЄС та Україною у міжнародній, безпековій та оборонній політиці/ Упорядники: Коломієць О.В, Золкіна М.Ю., Головнєв Д.В., К., 2011. 90 с.
8. Україна на шляху до європейської інтеграції: історико-правовий екскурс: Монографія / М. Р. Аракелян (ред.) та ін. Одеса: Фенікс, 2020. 238 с.
9. Україна – Європейський Союз: від партнерства до асоціації: Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. II. Луцьк, Терен, 2019. 428 с.

Практичне заняття 3

Тема: Співробітництво України та ЄС в рамках ініціативи «Східне партнерство»

Розгляд теоретичних питань.

1. Виникнення ініціативи Східного партнерства. Країни-члени, цілі програми.
2. Основні напрямки співробітництва України та ЄС в рамках Східного партнерства.
3. Безвізовий режим між Україною та ЄС – етапи та умови досягнення.
4. Проблеми та перспективи правового регулювання Східного Партнерства у сучасний період.

Тема доповіді:

1. Порівняльний аналіз досягнень України та інших держав-членів Східного партнерства.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

«Східне партнерство» – політика Європейського союзу, що має на меті зміцнення стосунків з шістьма східними сусідами ЄС. Основною метою проекту є реалізація умов для переходу до відносин у межах асоціації з ЄС, що передбачає запровадження поглибленої та широкомасштабної зони вільної торгівлі, створення умов щодо підвищення мобільності громадян шляхом лібералізації візового режиму, сприяння регіональному розвитку на основі політики регіонального вимірювання ЄС, запровадження інтегрованої системи управління кордонами, співпрацю у сфері енергетичної безпеки, узгодження внутрішнього права цих країн та приведення їх до стандартів ЄС

Для опанування цієї теми здобувачу необхідно розглянути передумови та процес виникнення та розробки ініціативи Східного партнерства та його склад. Також здобувачу слід проаналізувати основні напрямки та рівні співробітництва в рамках цієї платформи.

Одним з найвагоміших досягнень України стало введення безвізового режиму з ЄС. Здобувачу необхідно проаналізувати основні етапи та правові акти в рамках лібералізації візового режиму між ЄС та Україною.

Для розуміння перспектив Східного партнерства потрібно дослідити сучасний стан програми, а також альтернативні ініціативи.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Законодавство України:

1. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз: Закон України від 15.01.2008 №117-VI.

Основна література:

2. Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посібник / за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2016. 288 с.

3. Україна на шляху до європейської інтеграції: історико-правовий екскурс: Монографія / М. Р. Аракелян (ред.) та ін. Одеса: Фенікс, 2020. 238 с.

Додаткова література:

4. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Х. : Оберіг, 2016. Вип 1. 76 с.

5. Макаруха З.М. 10-а річниця заснування ініціативи ЄС «Східне партнерство»: нагода обговорити майбутнє Партнерства після 2020. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2018. Випуск 9 (2). С. 17-26.

6. Україна – Європейський Союз: від партнерства до асоціації: Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. II. Луцьк, Терен, 2019. 428 с.

7. Sarakutsa M. Rabinovych M. The future of the Eastern Partnership: building a shared european home. *CES Working Papers Series of the Centre for EU Studies at the University of Iasi*. 2016. Volume VIII, Issue 4. P.716- 737.

Практичне заняття 4

Тема: Угода про Асоціацію України та ЄС (УА): етапи створення та підписання, правова сутність.

Розгляд теоретичних питань.

1. Угоди про Асоціацію в правовій системі ЄС.
2. Передумови та основні етапи розробки Угоди про Асоціацію.
3. Переговорний процес та зрив підписання угоди. Підписання політичної та економічної частини угоди. Ратифікація та набуття чинності угоди.
4. Структура та правова сутність УА. Порядок її реалізації.

Тема доповіді:

1. Порівняльний аналіз Угоди про асоціацію, підписаної ЄС з Україною та країнами Центрально-східної Європи.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Для опанування цієї теми здобувачу необхідно почати з розгляду передумов та основних етапів розробки, підписання та ратифікації Угоди про Асоціацію.

Угода про асоціацію (далі - УА) між Україною та ЄС є унікальним правовим документом у багатьох аспектах і створює передумови для нового типу інтеграції України в ЄС без набуття формального членства. Вона має на меті поглиблення політичних та економічних відносин між Україною та ЄС зокрема, для створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, посилення співробітництва на рівні політичного діалогу, ключовою ціллю якого є створення політичної асоціації між сторонами, посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки. Це безпрецедентний як за обсягом, так і рівнем деталізації правовий документ. УА є новим правовим документом у практиці зовнішніх відносин ЄС, який має всеохоплюючий, комплексний та обумовлений характер та принципово відрізняється від інших угод із сусідніми країнами ЄС.

Для розуміння усіх особливостей Угоди про Асоціацію здобувачу слід проаналізувати її структуру, правову сутність та порядок реалізації.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Законодавство України:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

2. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» // Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106.

Основна література:

3. Асоціація як новий формат відносин України з Європейським Союзом: політичний, правовий, економічний та інформаційний аспекти. Монографія / Копійка В.В., Дорошко М.С., Кондратенко О.Ю. та ін. К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 389с.

4. Європейська інтеграція: навчальний посібник / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.

Додаткова література:

5. Березовська І. А. Угоди про асоціацію в Європейському Союзі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Випуск 121 (частина І). URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/2385/2118>.

6. Березовська І.А. Практичні аспекти застосування норм права ЄС в законодавстві України на виконання Угоди про Асоціацію. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2020. Випуск 12 (1-2). С. 66-70.

7. П. Ван Елсувеге. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом як іноваційний правовий інструмент. *Право України*. 2015. №8. С. 9-16.

8. Стрельцова О. В. Конституціоналізація процесу асоціації України з Європейським Союзом: Теорія та практика: Монографія. 2017. 532 с.

9. Україна – Європейський Союз: від партнерства до асоціації: Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. II. Луцьк, 2019. 428 с.

Практичне заняття 5

Тема: Нормативно-правова база та інституційний механізм інтеграції України до ЄС. Гармонізація та адаптація законодавства України як інструменти її правової інтеграції до Європейського Союзу

Розгляд теоретичних питань.

1. Конституціоналізація курсу України на отримання повноправного членства в ЄС.
2. Нормативно-правові акти, що регулюють питання європейської інтеграції України.

3. Загальна характеристика інституційного механізму співробітництва України та ЄС. Склад та повноваження спільних органів, передбачених Угодою про Асоціацію.
4. Органи державної влади України, що забезпечують співробітництво з ЄС.
5. Поняття та сутність гармонізації та адаптації законодавства України до європейських стандартів.
6. Нормативно-правове забезпечення адаптації законодавства України.

Тема доповіді:

1. Практичні аспекти імплементації *acquis communautaire* у правову систему України.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Конституціоналізація курсу України на отримання повноправного членства в ЄС – це комплекс заходів зі створення конституційних та інших правових умов для визначення засад членства України, яке полягає в закріпленні в нормах Конституції України головних основ участі України в Європейському Союзі, а також втілення права Європейського Союзу у правову систему України. Здобувачу необхідно розглянути нормативно-правові акти, які регулюють різні питання європейської інтеграції на сьогодні.

Інституційний механізм співробітництва України та Європейського Союзу визначається Розділом VII («Інституційні, загальні та прикінцеві положення»), а також окремими статтями інших розділів Угоди про асоціацію. Вказаними нормами запроваджується розгалужена організаційна модель двостороннього співробітництва, покликана забезпечити виконання положень Угоди. Спільними органами є: саміти сторін угоди, Рада асоціації, Комітет асоціації, Парламентський комітет асоціації, Платформа громадянського суспільства, спеціальні комітети або органи у конкретних сферах, які необхідні для виконання цієї Угоди. Також питаннями співробітництва з ЄС займаються відповідні органи державної влади України. Здобувачу слід проаналізувати

статус кожного з вищезазначених органів та його повноваження відповідно до євроінтеграційної політики України.

Гармонізація законодавства України і ЄС надзвичайно важлива для процесу правової інтеграції та формування загальноєвропейських підходів до праворозуміння, стандартів і принципів права. У міжнародно-правових документах, чинних для України, в одних випадках мова йде про гармонізацію законодавчих, нормативно-правових і методологічних документів, а в інших – про взаємне визнання документів, стандартів та гармонізацію процедур. Засобами гармонізації законодавства є міжнародні договори, резолюції міжнародних органів і організацій, модельні акти у вигляді типових законів, кодексів, рекомендацій, модельних законодавчих правил чи положень.

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС – це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*.

Під *acquis communautaire* (у перекладі - «доробок Союзу») розуміється надбання європейської інтеграції, яке будується на європейських спільних цінностях.

Обсяг *acquis* ЄС, який поширюється на Україну, можна визначити в широкому і вузькому вимірах. У широкому вимірі - це надбання і доробок ЄС в межах предметної дії Угоди про асоціацію (політичне, безпекове, економічне, правове, культурне співробітництво). У вузькому (правовому) вимірі - акти первинного і вторинного права ЄС, правові принципи, спільні цінності і навіть судова практика ЄС.

Адаптація законодавства України до європейських стандартів передбачає реформування правової системи та поступове приведення у відповідність із європейськими стандартами і охоплює приватне, митне, трудове, податкове законодавство, законодавство про державну службу, технічні правила і стандарти, а також інші галузі, визначені Угодою про асоціацією.

Здобувачу потрібно розкрити механізм та правові інструменти адаптації законодавства України до законодавства ЄС, проаналізувати сучасні законодавчі зміни, а також практичні результати їх втілення.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Законодавство України:

1. Офіційний державний сайт Міністерства закордонних справ. Договірно-правова основа співробітництва Україна – ЄС. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes/dogovirno-pravova-spivrobitnictva-ukrayina-yes>

Основна література:

2. Європейська інтеграція: навчальний посібник / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.

3. Мальська М. П. Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції: підручник. Київ: Центр учб. л-ри. 2019. 320 с.

4. Моца А. А., Бєлов Д. М., Бисага Ю. М. Теоретико-правові засади європейської інтеграції України: монографія. Ужгород: Поліграф-Центр «Ліра», 2015. 280 с.

5. Трихліб К. О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальноправової термінології: монографія. Х.: Право, 2015. 224с.

Додаткова література:

1. Асоціація як новий формат відносин України з Європейським Союзом: політичний, правовий, економічний та інформаційний аспекти. Монографія / Копійка В.В., Дорошко М.С., Кондратенко О.Ю. та ін. К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 389с.

2. Басенко Р.О. Шаравара Р.І., Аванесян Г.М. Теоретико-правові засади гармонізації законодавства України та Європейського Союзу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №3. С. 241-244.

3. Березовська І.А. Практичні аспекти застосування норм права ЄС в законодавстві України на виконання Угоди про Асоціацію. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2020. Випуск 12 (1-2). С. 66-70.
4. Дорогіх О. М. Правові засади європейської інтеграції України. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві: зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції.*, 20 березня 2020 року. Велико-Тирново, Болгарія: ACCESS PRESS, 2020. С. 54-63.
5. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Х. : Оберіг, 2016. Вип 1. 76 с.
6. Задніпряна-Корінна М.Ю. Сучасні аспекти гармонізації національного законодавства та законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2023. Випуск 29. С. 44-52.
7. Інституційне та правове забезпечення європейської інтеграції України: виклики та завдання / Петров Р., Головка-Гавришева О., Кузьо М., Черніков Д. К., 2015. 32 с.
8. Мороз О.Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2020. Випуск 23. С. 21-28.
9. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Центр Разумкова. К., Видавництво “Заповіт” 2020. 100 с.
10. Стрельцова О. В. Конституціоналізація процесу асоціації України з Європейським Союзом: Теорія та практика: Монографія. 2017. 532 с.
11. Чулінда Л. І. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС як складова процесу інтеграції України до Європейського Союзу. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2020. Випуск 12 (1-2). С. 119-125.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНІ НАПРЯМКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.

Практичне заняття 6

Тема: Співробітництво України та ЄС у сфері політичної асоціації

Розгляд теоретичних питань.

1. Діалог з питань внутрішніх реформ.
2. Діалог з питань зовнішньої політики та політики безпеки.
3. Співпраця з питань юстиції, свободи та безпеки.

Тема доповіді:

Міграційна політика ЄС та Україна.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Розділ II Угоди про асоціацію містить положення щодо політичної асоціації між Україною та ЄС та поширення міжнародної стабільності та безпеки. Серед ключових напрямків взаємодії — співробітництво з метою поширення регіональної стабільності; зміцнення миру та міжнародного правосуддя, зокрема шляхом імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду; забезпечення поступової конвергенції у сфері зовнішньої і безпекової політики, включаючи Спільну політику безпеки та оборони, попередження конфліктів, нерозповсюдження, боротьбу з тероризмом, роззброєння та контроль за озброєнням.

Розділ III УА визначає напрямки взаємодії в сфері юстиції, свободи та безпеки. Важливою метою співробітництва є утвердження верховенства права та зміцнення відповідних інституцій, зокрема у сфері правоохоронної діяльності та встановлення правосуддя, насамперед зміцнення судової системи, покращення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості. Угодою також передбачається запровадження всеохоплюючого діалогу щодо ключових питань у сфері міграції, включаючи нелегальну міграцію, протидію торгівлі людьми тощо.

Здобувачу необхідно проаналізувати розділи II і III Угоди про асоціацію та розібратися в конкретних напрямках співробітництва в цих сферах.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Законодавство України:

1. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції : Міжнародний документ від 27.06.2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16#Text

Основна література:

2. Асоціація як новий формат відносин України з Європейським Союзом: політичний, правовий, економічний та інформаційний аспекти. Монографія / Копійка В.В., Дорошко М.С., Кондратенко О.Ю. та ін. К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 389 с.

3. Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посібник / за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2016. 288 с.

4. Мальська М. П. Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції: підручник. Київ: Центр учб. л-ри. 2019. 320 с.

5. Моца А. А., Бєлов Д. М., Бисага Ю. М. Теоретико-правові засади європейської інтеграції України: монографія. Ужгород: Поліграф-Центр «Ліра», 2015. 280с.

Додаткова література:

6. Лісабонський Договір: аналіз впливу на відносини між ЄС та Україною у міжнародній, безпековій та оборонній політиці/ Упорядники: Коломієць О.В, Золкіна М.Ю., Головнєв Д.В., К., 2011. 90 с.

7. Переформатування європейської інтеграції: можливості і ризики для асоціації Україна-ЄС / В.Сіденко (керівник проекту) та ін. Київ: Заповіт, 2018. 214 с.

8. Саракуца М.О. Правові засади Спільної Зовнішньої політики Європейського Союзу: загальнотеоретична характеристика Дисс. ... канд. юрид. наук. за спеціальністю 12.00.01. Х., 2011. 202 с.

9. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Центр Разумкова. К., Видавництво "Заповіт" 2020. 100 с.

Практичне заняття 7

Тема: Співробітництво України та ЄС у сфері економічної інтеграції, торгівлі та фінансах

Розгляд теоретичних питань.

1. Торгівля та суміжні питання.
2. Економічне та секторальне співробітництво.
3. Фінансове співробітництво.

Теми доповідей:

1. Співпраця з ЄС в сфері освіти, науки та технологій.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Розділ IV УА «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» та Розділ V «Економічне та галузеве співробітництво» направлені на розширення економічної інтеграції між Україною та ЄС.

Розділ IV регулює питання створення всеохоплюючої та поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС (ЗВТ), що належить до стратегічних цілей двостороннього торговельно-економічного співробітництва.

В Розділі V йдеться про співпрацю не лише в галузях економіки, але й про співпрацю у інших сферах суспільного життя. Зокрема, він передбачає відповідні заходи у секторах: енергетика (в тому числі ядерна), транспорт, захист навколишнього середовища, промислова політика та підприємництво, сільське господарство, оподаткування, статистика, надання фінансових послуг, туризм, аудіовізуальна політика, космічні дослідження, охорона здоров'я, науково-технічна співпраця, культура, освіта тощо.

Розділ VI «Фінансове співробітництво» окреслює механізм і шляхи отримання Україною фінансової допомоги з боку ЄС, у тому числі з метою сприяння реалізації Угоди про асоціацію, пріоритетні сфери її надання, порядок моніторингу та оцінки ефективності її використання. Також, положення цієї частини передбачають поглиблення співпраці України та ЄС з метою

попередження та боротьби з шахрайством, корупцією та незаконною діяльністю.

Для опанування цієї теми здобувач повинен проаналізувати зазначені вище розділи Угоди про асоціацію та визначити усі напрямки співробітництва, які вони містять.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Основна література:

1. Асоціація як новий формат відносин України з Європейським Союзом: політичний, правовий, економічний та інформаційний аспекти. Монографія / Копійка В.В., Дорошко М.С., Кондратенко О.Ю. та ін. К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 389 с.
2. Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посібник / за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2016. 288 с.
3. Мальська М. П., Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції: підручник. Київ: Центр учб. л-ри. 2019. 320 с.
4. Моца А. А., Белов Д. М., Бисага Ю. М. Теоретико-правові засади європейської інтеграції України: монографія. Ужгород: Поліграф-Центр «Ліра», 2015. 280с.

Додаткова література:

5. Переформатування європейської інтеграції: можливості і ризики для асоціації Україна-ЄС / В.Сіденко (керівник проекту) та ін. Київ: Заповіт, 2018. 214 с.
6. Румянцев А.П., Антоненко Д.О. Пріоритети розвитку економічної співпраці України з ЄС. *Стратегія розвитку України*. № 2, 2018. С. 130-133.
7. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Центр Разумкова. К., Видавництво “Заповіт” 2020. 100 с.

Практичне заняття 8

Тема: Сучасний стан та перспективи української євроінтеграції.

Розгляд теоретичних питань.

1. Євроінтеграція України в умовах російської агресії: реакція ЄС та отримання статусу кандидата.
2. Переваги та проблемні аспекти кандидатського статусу.
3. Політика Європейського Союзу щодо підтримки України в умовах війни.
4. Сучасні виклики і перспективи євроінтеграційного курсу України.

Тема доповіді:

Порівняльний аналіз статусу України та інших країн-кандидатів на вступ у ЄС.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Вторгнення росії відкрило для України моральне та геополітичне «вікно можливостей». 28 лютого 2022 року президент України Володимир Зеленський звернувся з проханням про негайний прийом нашої країни до Європейського Союзу. Протягом весни ЄС застосував так звану скорочену процедуру «fast track» для надання опитувальника керівництву країни, його заповнення, розгляду Єврокомісією відповідей та надання висновку щодо них. Здобувачу слід розглянути етапи отримання Україною статусу кандидата та виявити відмінності його зі звичайною процедурою.

Результатом цього процесу стала рекомендація Єврокомісії щодо надання Україні статусу кандидата до ЄС, а після цього ухвалення цього рішення на саміті лідерами країн Європейського Союзу.

Статус кандидата має велике значення для нашої держави з багатьох причин: це офіційне затвердження зміни позиції ЄС, можливість доступу до довгострокових інвестицій та програм післявоєнного відновлення з бюджету ЄС, більш активне виконання положень Угоди про асоціацію та оновлення Порядку денного інтеграції України до ЄС. Статус кандидата є великим досягненням нашої країни, але не гарантує їй вступ до Європейського Союзу, принаймні до закінчення воєнних дій та проведення усіх необхідних реформ,

що зазначаються Копенгагенськими критеріями та відповідними актами інститутів ЄС. Умовою збереження статусу кандидата є успішне виконання певних блоків реформ, що були сформульовані європейськими інститутами. Для розуміння викликів, з якими стикається наша держава, здобувачу необхідно проаналізувати усі вимоги, що повинна виконати Україна.

З самого початку війни в Україні Європейський Союз зайняв рішучу позицію щодо осудження військового вторгнення рф. Протягом усього періоду він надає масштабну багатосторонню підтримку нашій державі, яка знаходить своє відображення в наданні військової та економічної допомоги, введенні санкцій проти країни-агресора, міграційній підтримці громадян України, вимушених виїхати закордон та планування післявоєнного відновлення нашої держави. Здобувачу слід дослідити усі напрямки допомоги, що надається зараз Україні Європейським Союзом.

Джерела, рекомендовані до заняття:

Законодавство Європейського Союзу:

1. Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС: Рекомендації від 17.06.2022 р. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%96%D1%97-%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81%D1%83-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D1%87%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%B2-%D1%94%D1%81_uk?s=232

Основна література:

2. Басенко Р.О. Шаравара Р.І., Аванесян Г.М. Теоретико-правові засади гармонізації законодавства України та Європейського Союзу. *Юридичний*

науковий електронний журнал. 2022. №3. С. 241-244.

3. Гришко В. І., Киричук Б. С. Євроінтеграція як запорука післявоєнного відновлення України: актуальні проблеми та перспективи розвитку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. Том. 3. С. 30-36.

4. Задніпряна-Корінна М.Ю. Сучасні аспекти гармонізації національного законодавства та законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2023. Випуск 29. С. 44-52.

5. Саракуца М.О. Отримання статусу кандидата та його вплив на подальшу інтеграцію України до ЄС. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі. П'яті юридичні читання. Збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної дистанційної наукової конференції 28 жовтня 2022 р. м. Одеса*. С. 52-56.

6. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Центр Разумкова. К., Видавництво “Заповіт” 2020. 100 с.

7. Тимощук О. Г. Вплив російсько-української війни на євроінтеграційні процеси в контексті набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС: міжнародно-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 4-2022, Ч. 3. С. 81-86.

8. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. *Національна безпека і оборона*. №1-2 (187-188) 2022. 131 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ДОПОВІДІ

Доповідь – це вид самостійної науково-дослідницької діяльності, де автор розкриває суть досліджуваної проблеми, наводить різні точки зору, а також власні погляди щодо неї. Доповідь широко застосовується в навчальному процесі як спосіб оцінювання не тільки рівня підготовки здобувача, а ще і його вміння опрацьовувати різноманітні джерела інформації.

Вимоги до написання доповіді:

- здобувач самостійно обирає серед запропонованих викладачем тем, які містяться після плану кожного практичного заняття;
- доповідь має бути написана державною мовою;
- повинна містити наукове дослідження, грамотно написана та оформлена, не бути скопійованою з одного джерела;
- доповідь повинна бути структурованою та містити самостійні висновки;
- текстовий редактор – *Microsoft Word*, формат сторінки A4, орієнтація – книжкова, поля – 20 мм; гарнітура – *Times New Roman*, кегель – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, стиль – *Normal*;
- посилання на літературу подається у тексті статті обов'язково у квадратних дужках, двома цифрами, де перше число означає порядковий номер у списку використаних джерел, друге – номер сторінки цитованої роботи. Наприклад: [2, с. 34];
- список використаних джерел під назвою «**Список використаної літератури**» (жирний шрифт, курсив, вирівнювання по центру, кегель 14) розміщується наприкінці тексту і повинен оформлятися відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання».
- захист доповіді проходить на практичному занятті. Час виступу - до 5-ти хвилин, необхідно притримуватись рекомендованого часу доповіді;
- у разі, якщо практичне заняття відбувається в оф-лайн форматі, здобувач може підготувати презентацію разом з доповіддю, якщо практичне

заняття відбувається он-лайн, можливо просто підготувати презентацію з даної теми.

Зразок титульного аркуша

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.
МЕЧНИКОВА**

Кафедра конституційного права та правосуддя

Доповідь

тема

Прізвище здобувача

Одеса – 2023

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Змістовий модуль 1

1. Європейське право - це:

- 1) галузь національного права
- 2) самостійна правова система
- 3) галузь міжнародного права

2. Суб'єктами європейського права є:

- 1) держави-члени
- 2) ЄС, його інститути, держави-члени, а також фізичні та юридичні особи цих держав
- 3) міжнародні організації, держави.

3. Шенгенський простір охоплює:

- 1) всі держави-члени ЄС
- 2) країни, що не входять у ЄС
- 3) деякі держави-члени ЄС, а також деякі країни, що не входять у ЄС.

4. Політичний документ, підписаний між Україною та ЄС у 2009 р., який за своєю природою є «м'яким документом», має назву:

- 1) План дій Україна – ЄС
- 2) Акт о співробітництві між Україною та ЄС в рамках «Східного Партнерства
- 3) Порядок денний асоціації Україна – ЄС.

5. Європейська політика сусідства визначає:

- 1) порядок набуття членства в ЄС;
- 2) особливий правовий режим посиленої співпраці ЄС та його сусідами;
- 3) привілейовані відносини ЄС з Україною.

6. Програма «Східне Партнерство» розповсюджується на:

- 1) держави-члени ЄС
- 2) міжнародні організації
- 3) країни-сусіди ЄС.

7. Яка країна стала ініціатором політики Східного партнерства:

- 1) Великобританія
- 2) Франція
- 3) Польща.

8. Угода про Асоціацію між Європейським Союзом та Україною набула чинності:

- 1) 2014 р.
- 2) 2016 р.
- 3) 2017 р.

9. Угода про асоціацію передбачає вступ України до ЄС?

- 1) Так, в тексті УА є такі положення.
- 2) Ні, Угода не має положень щодо обов'язкового вступу України до ЄС.
- 3) Угода передбачає вступ до ЄС лише через чітко встановлений термін.

10. Односторонній процес приведення законодавства держави у відповідність до законодавства іншого суб'єкта – це:

- 1) Апроксимація законодавства
- 2) Гармонізація законодавства
- 3) Адаптація законодавства.

11. Вперше в законодавстві України поняття «acquis communautaire» визначено в:

- 1) Угоді про партнерство і співробітництво від 1994 р.
- 2) Програмі інтеграції України до ЄС від 2000 р.
- 3) Угоді про асоціацію між Україною та ЄС 2014 р.

12. Правовою основою співробітництва України з ЄС є:

- 1) Договір про заснування Європейського співтовариства;
- 2) Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС;
- 3) Угода про асоціацію між Україною та ЄС.

Змістовий модуль 2

1. В рамках діалогу з питань внутрішніх реформ Україна взяла на себе зобов'язання провести наступну реформу:

- 1) реформу децентралізації;
- 2) реформу міністерства оборони;
- 3) реформу енергетичного комплексу.

2. Розділом III Угоди про асоціацію регламентовано особливості співпраці України з:

- 1) Євроюстом;
- 2) Європолем;
- 3) обома вищезазначеними установами.

3. Співробітництво України та ЄС в енергетичній сфері здійснюється на підставі Договору про:

- 1) заснування Європейського співтовариства з атомної енергетики;
- 2) Євроатом;
- 3) усіх вищевикладених.

4. До засобів торгівельного захисту, згідно УА, належать:

- 1) антидемпінгові засоби;
- 2) митні засоби;
- 3) санкційні засоби.

5. Україна отримала статус кандидата до ЄС:

- 1) 17 березня 2022 року
- 2) 23 червня 2022 року
- 3) 09 вересня 2022 року.

6. Скільки вимог повинна виконати Україна для вступу в ЄС:

- 1) 7
- 2) 10
- 3) 20.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Критерії оцінювання різних видів робіт

Вид роботи		Кількість балів
Поточний контроль:		
- Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань		від 0 до 5
- Підготовка доповіді за вказаною темою		від 0 до 5
Періодичний контроль:		
- Контрольна робота за ЗМ у формі тестування		від 0 до 10
Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає істотні помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел; показує невміння публічно представляти матеріал.
	2 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
	3 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
	4 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє достатні знання, дає повні відповіді на

		запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
	5 балів	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади та пропозиції щодо дискусійних питань; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Підготовка доповіді	0 балів	Доповідь не виконано.
	1 бал	Здобувач зробив доповідь, виокремив основні положення кожного з джерел, але виклав їх у вигляді незв'язаних пунктів, не витримав вимог щодо обсягу роботи.
	2 бали	Здобувач в цілому правильно виокремив основні положення кожного з джерел, виклав у вигляді логічного матеріалу, проте використовує загальні фрази, не проводить аналізу викладеного матеріалу, не зробив узагальнюючих висновків
	3 бали	Здобувач опрацював основний обсяг необхідних джерел, виокремив положення, які стосуються теми роботи структурно об'єднав їх, проте не зробив ґрунтового аналізу та власних висновків
	4 бали	Здобувач опрацював та виокремив найголовніші положення з наявних джерел, логічно та ґрунтовно розкрив тему роботи, проявив достатній рівень аналітичних здібностей при роботі з нормативним та теоретичним матеріалом, надав власні висновки та пропозиції
	5 балів	Здобувач проявив творчий підхід до розкриття теми роботи, продемонстрував високий рівень аналізу наявного матеріалу, активно застосовував порівняльно-правовий метод при розкритті теми, дійшов власних висновків та надав пропозиції щодо найбільш складних та проблемних питань теми.
Контрольна робота	0	Відповідь на запитання неправильна.

за ЗМ у формі тестування	балів	
	1 бал	Відповідь на запитання правильна.

Розподіл балів за темами:

Теми практичних занять	Кількість балів за вид роботи	Балів
Змістовий модуль 1. Історичні та теоретичні аспекти європейської інтеграції України		
Тема 1.	0 – 5 (опитування) 0 – 5 (доповідь)	0 – 10
Тема 2.	0 – 5 (опитування) 0 – 5 (доповідь)	0 – 10
Тема 3.	0 – 5 (опитування) 0 – 5 (доповідь)	0 – 10
Тема 4.	0 – 5 (опитування) 0 – 5 (доповідь)	0 – 10
Тема 5-6	0 – 5 (опитування) 0 – 5 (доповідь)	0 – 10
Контрольна робота за ЗМ 1 (тестування)		0 - 10
Змістовий модуль 2. Практичні напрямки європейської інтеграції України		
Тема 7.	0 – 5 (опитування) 0 – 5(доповідь)	0 – 10
Тема 8.	0 – 5 (опитування) 0 – 5 (доповідь)	0 – 10
Тема 9.	0 – 5 (опитування) 0 – 5 (доповідь)	0 - 10
Контрольна робота за ЗМ2 (тестування)		0 - 10
Загалом сума балів		0 - 100

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття європейської інтеграції.
2. Європейський Союз: поняття, склад, громадяни, офіційні мови та символи.
3. Основні теорії сутності Європейського Союзу
4. Феномен ЄС як державотворення.
5. Умови приєднання та виходу зі складу ЄС.
6. Основні етапи європейської інтеграції.
7. Основні етапи розширення ЄС.
8. Правова система Європейського Союзу.
9. Інституційна структура ЄС – поняття, склад та класифікація.
10. Еволюція правовідносин Україна – ЄС.
11. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів.
12. Східне Партнерство – сутність та порядок реалізації.
13. Інституційна структура співробітництва України та ЄС.
14. Нормативно-правова основа співробітництва України та Європейського Союзу.
15. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС — передумови та порядок прийняття.
16. Структура та правова сутність УА. Порядок її реалізації.
17. Співробітництво України та ЄС у сфері політичної асоціації.
18. Співпраця у галузі проведення реформ в Україні.
19. Співпраця у галузі зовнішньої політики та безпеки.
20. Співробітництво України та ЄС у сфері економічної інтеграції.
21. Основні економічні напрямки співпраці України та ЄС: енергетика, охорона природи, транспортна сфера, наука та технології.
22. Співпраця у соціальній сфері між Україною та ЄС.
23. Сучасний стан та перспективи української євроінтеграції.
24. Євроінтеграція України в умовах російської агресії.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативний матеріал:

1. Лабораторія законодавчих ініціатив. План дій Україна – Європейський Союз та його законодавча імплементація. URL: <https://parlament.org.ua/2005/03/15/plan-dij-ukrayina-yevropejskij-soyuz-ta/>.
2. Офіційний державний сайт Міністерства закордонних справ. Договірно-правова основа співробітництва Україна – ЄС. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes/dogovirno-pravova-spivrobitnictva-ukrayina-yes>
3. Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. 23 листопада 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990#Text
4. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» // Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106.
5. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Концепція від 16.08.1999 № 1496. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF#Text>.
6. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 берез. 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 29. С 367.
7. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз: Закон України від 15.01.2008 №117-VI.
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

9. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Міжнародний документ від 14.06.1994.

10. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції : Міжнародний документ від 27.06.2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16#Text

11. Charter of Fundamental Rights of the European Union. *Official Journal*. 2007 14. 12. C 303. p. 0001-0016.

12. Consolidated version of the Treaty on the European Union. *Blackstone's EU Treaties and legislation/* N.Foster (ed.). Oxford: Oxford University Press, 2014. pp.1-20.

13. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union *Blackstone's EU Treaties and legislation/* N.Foster (ed.). Oxford: Oxford University Press, 2014. pp.21-112

14. European Council. Copenhagen Criteria/ European Council. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-93-3_en.htm?locale=en

15. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007. *Official Journal of the European Union*. C 306, Volume 50, 17 December 2007.

Основна література:

1. Європейське право. Право Європейського союзу. У 4-х книгах./ Муравйов В.І., Шпакович О.М., Святун О.В., Лисенко О.М. ІН ЮРЕ. 2015.
2. Європейський проект та Україна: монографія / А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова [та ін.]. К.: НІСД, 2012. 192 с.
3. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Х. : Оберіг, 2016. Вип 1. 76 с.

4. Мальська М. П. Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції: підручник. Київ: Центр учб. л-ри. 2019. 320 с.
5. Моца А. А., Белов Д. М., Бисага Ю. М. Теоретико-правові засади європейської інтеграції України: монографія. Ужгород: Поліграф-Центр «Ліра», 2015. 280 с.
6. Переформатування європейської інтеграції: можливості і ризики для асоціації Україна-ЄС / В.Сіденко (керівник проекту) та ін. Київ: Заповіт, 2018. 214 с.
7. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Центр Разумкова. К., Видавництво “Заповіт” 2020. 100 с.
8. Стрельцова О. В. Конституціоналізація процесу асоціації України з Європейським Союзом: Теорія та практика: Монографія. 2017. 532 с.
9. Трихліб К. О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальноправової термінології: монографія. Х.: Право, 2015. 224 с.
10. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз : монографія. Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". Х.: Право, 2013. 760 с.

Додаткова література:

1. Асоціація як новий формат відносин України з Європейським Союзом: політичний, правовий, економічний та інформаційний аспекти. Монографія / Копійка В.В., Дорошко М.С., Кондратенко О.Ю. та ін. К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 389с.
2. Басенко Р.О. Шаравара Р.І., Аванесян Г.М. Теоретико-правові засади гармонізації законодавства України та Європейського Союзу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №3. С. 241-244.
3. Березовська І. А. Угоди про асоціацію в Європейському Союзі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Випуск 121 (частина І). URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/2385/2118>.

4. Березовська І.А. Практичні аспекти застосування норм права ЄС в законодавстві України на виконання Угоди про Асоціацію. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2020. Випуск 12 (1-2). С. 66-70.
5. Бережна К.В., Ігнатенко Є.О. Питання вступу України до Європейського Союзу в умовах його правової та інституційної реформ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 283- 286.
6. Гришко В. І., Киричук Б. С. Євроінтеграція як запорука післявоєнного відновлення України: актуальні проблеми та перспективи розвитку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. Ч. 3. С. 30-36.
7. Дорогіх О. М. Правові засади європейської інтеграції України. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві: зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції*., 20 березня 2020 року. Велико-Тирново, Болгарія: ACCESS PRESS, 2020. С. 54-63.
8. Європейська інтеграція: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / за заг. ред. проф. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 464 с.
9. Європейська інтеграція: навчальний посібник / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.
10. Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посібник / за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2016. 288 с.
11. Задніпряна-Корінна М.Ю. Сучасні аспекти гармонізації національного законодавства та законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2023. Випуск 29. С. 44-52.
12. Інституційне та правове забезпечення європейської інтеграції України: виклики та завдання/ Петров Р., Головка-Гавришева О., Кузьо М., Черніков Д. К., 2015. 32 с.

13. Лісабонський Договір: аналіз впливу на відносини між ЄС та Україною у міжнародній, безпековій та оборонній політиці/ Упорядники: Коломієць О.В, Золкіна М.Ю., Головнєв Д.В., К., 2011. 90 с.
14. Макаруха З.М. 10-а річниця заснування ініціативи ЄС «Східне партнерство»: нагода обговорити майбутнє Партнерства після 2020. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2018. Випуск 9 (2). С. 17-26.
15. Мороз О.Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2020. Випуск 23. С. 21-28.
16. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / М.В. Буроменський, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова та ін.; за заг. ред. М. В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.
17. Право Європейського Союзу: підручн. / за ред. Р. А. Петрова. 7-ге вид. Київ: Істина, 2017. 384 с.
18. Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС: навч. посіб. /Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, Н.М. Рудік. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
19. Саракуца М.О. Правові засади Спільної Зовнішньої політики Європейського Союзу: загальнотеоретична характеристика Дисс. ... канд. юрид. наук. за спеціальністю 12.00.01. Х., 2011. 202 с.
20. Саракуца М.О. Отримання статусу кандидата та його вплив на подальшу інтеграцію України до ЄС. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі. П'яті юридичні читання. Збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної дистанційної наукової конференції 28 жовтня 2022 р. м. Одеса*. С. 52-56.
21. Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС: Рекомендації від 17.06.2022 р. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97->

%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%96%D1%97-
%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE-
%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81%D1%83-
%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8-
%D0%BD%D0%B0-
%D1%87%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B
E-%D0%B2-%D1%94%D1%81_uk?s=232

22. Румянцев А.П., Антоненко Д.О. Пріоритети розвитку економічної співпраці України з ЄС. *Стратегія розвитку України*. № 2, 2018. С. 130-133.
23. Тимошук О. Г. Вплив російсько-української війни на євроінтеграційні процеси в контексті набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС: міжнародно-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 4-2022, Ч. 3. С. 81-86.
24. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. *Національна безпека і оборона*. №1-2 (187-188) 2022. 131 с.
25. Україна на шляху до європейської інтеграції: історико-правовий екскурс: Монографія / М. Р. Аракелян (ред.) та ін. Одеса: Фенікс, 2020. 238 с.
26. Україна – Європейський Союз: від партнерства до асоціації: Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. II. Луцьк, Терен, 2019. 428 с.
27. Чулінда Л. І. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС як складова процесу інтеграції України до Європейського Союзу. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2020. Випуск 12 (1-2). С. 119-125.
28. Sarakutsa M. Rabinovych M. The future of the Eastern Partnership: building a shared european home. *CES Working Papers Series of the Centre for EU Studies at the University of Iasi*. 2016. Volume VIII, Issue 4. P.716- 737.

Електронні інформаційні ресурси ЄС:

1. База даних законодавства ЄС: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>

2. Офіційний журнал ЄС: <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?ihmlang=en>
3. Інформація про законодавчий процес на офіційному сайті ЄС. URL: http://europa.eu/eu-law/decision-making/procedures/index_en.htm
4. Офіційний сайт євроінтеграційного порталу URL: <https://eu-ua.org/>

Навчальне видання

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Електронний методичний посібник
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 081 Право

Електронне практичне видання

Укладач

Саракуца Марія Олександрівна

Затвердж. авт. 28.08.2023. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним
забезпеченням для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,8 МБ.

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.
Кафедра конституційного права та правосуддя
Економіко-правовий факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058